

FINANČNA nepismenost nas stane

Osnove FINANČNE pismenosti

Odgovarjata: Ana Vezovišek in mag. Mitja Vezovišek

Na kaj moramo paziti, ko najemamo posojilo?

Na marsikaj, še zlasti ko gre za stanovanjska posojila. Narediti si moramo načrt financiranja, v katerem ugotovimo, koliko si dejansko lahko privoščimo, in tega nam ne pokaže kreditna sposobnost (čeprav večina bank izhaja ravno iz tega). Predvideti moramo vse možne scenarije – spremembo EURIBOR (če najemamo posojilo z variabilno obrestno mero), upad prihodkov, izgubo zaposlitve, delovne sposobnosti ... Pomena priprave se premalo zavedamo, in zato je toliko žalostnih zgodb, ko ljudje ne zmorejo več plačevati obveznosti. Osnovno pravilo pri najemanju stanovanjskega posojila pa je: dajamo vsaj šest mesecev predviden znesek mesečne obveznosti na stran, da bomo občutili, kaj nas čaka naslednjih 15, 20 ali celo morda še več let. In ko bomo enkrat vedeli, kolikšen obrok

Na kaj moramo paziti, ko gremo v minus oziroma ko nam povečajo limit?

Da ga bomo morali vrniti, ne glede na to, v kako težkem položaju se bomo morda znašli. Na to namreč marsikdo kar malce pozabi in potem krivi banke. Limit je daleč najdražja oblika financiranja, ki se ga tudi najtežje znebimo. Preprosto si mislimo, da nam pripada, da ga bomo imeli večno ... V resnici pa gre za metanje denarja skozi okno. V povprečju je skupna obrestna mera med 12 in 15 odstotki na leto (odvisno od višine limita), saj vključuje odobritev limita, zavarovanje limita in obrestno mero za dovoljeno negativno stanje.

Kje nas najpogosteje 'nategujejo', ko gre za finance?

Uh, na večini področij, pri čemer se o nekaterih bolj govori in o drugih manj. Na prvem mestu bi omenila sklepanje zavarovanj, kjer gre pogosto za izkoriščanje ranljivosti in nevednosti ljudi ter dajanje praznih obljub. Na drugo mesto bi umestila banke (seveda ne vseh, pa vendar), kjer bi lahko rekli, da gre že bolj za prikrito 'nategovanje', saj mora posameznik za na primer ugodno obrestno mero ali na splošno za to, da sploh dobi limit ali posojilo, skleniti bodisi naložbeno zavarovanje, varčevanje, vzeti kreditno kartico, imeti poseben račun in podobno. Sledijo različne ponzijske sheme, ki ponujajo 'enkratne' finančne produkte, pri čemer računajo predvsem na naivnost in pohlep posameznikov in kjer na koncu posameznik ostane brez vsega.

In še bi lahko nadaljevali ... Recimo na področju nepremičnin, zasebnih posojil. Bolj ko smo izobraženi, manj bomo nasedali prevaram in sprejemali napačne odločitve!

Kako lahko nehamo živeti od plače do plače?

V Ameriki so pred časom delali raziskavo, v kateri so ugotovili, da kar 76 odstotkov ljudi živi od plače do plače. Če bi to raziskavo delali v Sloveniji, bi bil ta odstotek najbrž še višji. Zakaj je tako težko pretrgati ta krog? Ker smo vajeni porabiti vse in še več. V resnici pa bi bilo naš življenje lahko veliko bolj preprosto, če bi si prvega v mesecu na račun nakazali toliko, koliko dejansko potrebujemo, in potem denar, ki ga dobimo s plačo, preusmerili na drug, na primer varčevalni račun. Prvega v naslednjem mesecu si nato ponovno nakažemo, kolikor potrebujemo, z varčevalnega računa. Tako začnemo bolj racionalno ravnati z denarjem, vemo, koliko ga lahko namenimo za posamezno kategorijo izdatkov (na primer hrano, otroke, stanovanje ... in ne živimo prek svojih zmožnosti. Poleg tega se nam ne zgodi več, da bi morali recimo zavarovanje avtomobila plačati na obroke.

Kako lahko zlezemo iz večnega minusa?

V prvi vrsti si moramo postaviti ta cilj in ga časovno opredeliti. Pogledati, kakšne so naše trenutne obveznosti, jih razvrstiti od najmanjše do največje in potem začeti odplačevati vse lepo po vrsti. Prtem refinanciranje ni najboljša rešitev, saj v večini primerov čez leto ali dve spet zaidemo na staro pota. Odločilno je, da začnemo spreminjati svoje navade in ravnanje z denarjem. Da poiščemo rezerve, ki jih lahko usmerimo v odplačevanje

obveznosti. Kako to naredimo? Začne se pri zapisovanju čisto vseh prihodkov in odhodkov in kaj hitro bomo našli 10 ali 20 odstotkov sredstev, ki jih lahko preusmerimo drugam.

Na kaj moramo paziti, ko sklepamo zavarovanja?

Tudi pri izbiri ustreznih zavarovanj lahko veliko prihranimo s tem, da vnaprej premislimo, kakšnim finančnim tveganjem smo izpostavljeni. Najlažje je, da se vprašamo, kaj če. Kaj če me jutri več ni, kaj če se poškodujem, zbolim ali pa pride do zloma na borzi, potresa ali poplave v naravi? Zato je prvi korak pri izbiri zavarovanj načrt zaščite življenja, delovne sposobnosti, zdravja in premoženja, tudi finančnega. Šele nato sledi izbira posameznih produktov, kjer je pametno upoštevati načelo čim manj, a vse, kar potrebujem. Pri tem pa vedno ločimo zavarovanje od varčevanja in primerjamo ponudbe vseh ponudnikov.

Kako je najbolje varčevati?

Tako da dosežemo največji donos na enoto tveganja, pri tem pa plačamo najnižje možne stroške in davke. Ja, sliši se preprosto, a v resnici ni. Tako kot ni enopomenskega odgovora, ker je ta odvisen od naših predhodnih izkušenj, ciljev, ročnosti, naložbenega profila in strategije, starosti, premoženja in zneska, ki ga imamo na voljo za varčevanje. Načeloma bi lahko rekli, da več imamo časa, znanja, izkušenj in denarja, več tveganja si lahko privoščimo in kompleksnejše finančne produkte lahko izbiramo. Sicer pa se je najbolje držati produktov, ki jih razumemo, ali poiskati strokovno pomoč osebnega finančnega svetovalca.

Kako je z zavarovanji, ki so hkrati varčevanja?

Zavarovanje in varčevanje je najbolje ločiti, saj so izkušnje pokazale, da je paketna ponudba, razen redkih izjem, vedno slabša. V večini primerov je bolje izbrati tako imenovano riziko zavarovanje, ki vsebuje le zavarovalno komponento, in varčevati ločeno. Največja težava tako imenovanih naložbenih življenjskih zavarovanj, v katerih sta združena zavarovanje in varčevanje, je v visokih stroških, ki so jih zavarovalnice morale razkriti šele po sprejetju evropske direktive pred nekaj leti. Pred tem so uspešno prikrivale te stroške, ne samo strankam, temveč tudi zavarovalnim zastopnikom. Številni med njimi še danes ne vedo, da je povprečen strošek 'varčevanja' pri naložbenih življenjskih zavarovanjih kar 14 odstotkov! In to ne vključuje stroška zavarovanja, to je rizika premije. A visoki stroški niso edina težava. Večina tovrstnih zavarovanj je povrh vsega še nepregledna, ponuja le omejene možnosti sprememb in dvojno obdavčitev, kadar gre za dobo, krajšo od 10 let. Po drugi strani je varčevanje z naložbenimi življenjskimi zavarovanji po preteku 10 let neobdavčeno. Prednost je tudi v tem, da nekatera zavarovanja ponujajo dostop do naložb, do katerih sicer z majhnimi zneski ni mogoče priti, vsebujejo elemente garancije, ponujajo finančni vzvod in še kaj bi se našlo. Zato so tista redka naložbena življenjska zavarovanja, ki ponujajo tovrstne elemente in so hkrati stroškovno ugodna, zanimiva alternativa varčevanju v investicijskih skladih. A žal je takšnih pravih investicijskih zavarovanj (kot imenujemo naložbena življenjska zavarovanja z minimalno zavarovalno vsoto za smrt in brez dodatnih zavarovanj) zelo zelo malo. ■

Lisa *Moje* stanovanje

Na prodajnih mestih
vsak drugi petek
v mesecu

AM Ljubljana, d. o. o., Bleiweisova cesta 30, 1000 Ljubljana

Sveže ideje za vaš dom